

MODEL REPREZENTATÍVNYCH GEOEKOSYSTÉMOV SLOVENSKA

ZITA IZAKOVIČOVÁ - LÁSZLÓ MIKLÓS

MODEL OF REPRESENTATIVE GEOECOSYSTEMS OF SLOVAKIA

ABSTRAKT:

Príspevok prezentuje novú koncepciu ochrany prírody v Slovenskej republike. Koncepcia je založená na hodnotení potenciálnych a reálnych reprezentatívnych geoekosystémov (REPGES). Konkrétnymi objektmi a nositeľmi geokodiverzity sú geoekosystémy. Geosystémy reprezentujú určité krajinné jednotky. Jednotlivé typy REPGES SR boli určené na základe: zonálnych (bioklimatických) podmienok) - v krajine ich vyjadrujú predovšetkým vegetačné pásma a azonálnych podmienok (primárne najmä kvartérno-geologického podkladu a reliéfu, druhotne pôdami a výškou hladiny podzemných vôd). Na základe kombinácií azonálnych a zonálnych podmienok sme na území SR vyčlenili 120 typov REPGES. Jednotlivé REPGES sme hodnotili na základe súčasného stavu ich ochrany, ako i na základe súčasného stavu ich ohrozenia.

KLúčové slová: *reprezentatívne geoekosystémy, územný systém ekologickej stability, biodiverzita, podmienky a formy života, azonálne a zonálne podmienky*

ABSTRACT:

The paper is presenting the new concept of nature protection in the Slovak republic. The concept is based on the evaluation of the potential and real representative geo-ecosystems (REPGES). Geo-ecosystems are particular objects and bearing elements of geo-ecodiversity. They represent a certain landscape-ecological unit – the geo-ecosystem. Individual types of the REPGES have been determined on the basis of zonal (bio-climatic) conditions, most often represented by the vegetation zones in a landscape, and azonal conditions: primarily quaternary geological ground and relief, secondary soils and levels of underground water. We determined total 120 types of the REPGES in the Slovak republic. They were evaluated on the base of their current state of maintenance, endangerment and protection.

Key words: *representative geoecosystems, territorial system of ecological stability, biodiversity, conditions and forms of life, azonal and zonal conditions*

ÚVOD

Cieľom modernej environmentálnej politiky, často označovanej ako udržateľný rozvoj, je zachovať vhodné **podmienky života človeka** ako biologického, sociálneho a ekonomického druhu (*antropocentrizmus*), ale zároveň aj vhodné podmienky života ostatných živých systémov - ekosystémov (*biocentrizmus*). Podmienky života človeka sú však udržateľné len vtedy, ak sa zachovávajú **podmienky života všetkých ostatných druhov**, čo vyžaduje zachovať prirodzené funkcie a vzťahy všetkých - vrátane neživých - zložiek krajinskej sféry (*geobiocentrizmus*). Preto sa všetky

prírodovedecké koncepcie podporujúce takúto environmentálnu politiku zameriavajú práve na vypracovanie princípov zachovania prirodzených funkcií a vzťahov v geoeosystémoch. Slovensko vypracovalo koncepciu novej ochrany prírody práve na ochrane reprezentatívnych geoeosystémov (REPGES).

Cieľom príspevku je predstavenie novodobej koncepcie ochrany prírody. Ochrana prírody a krajiny je jedným zo strategických smerov rozvoja spoločnosti, ktoré majú za cieľ zlepšiť kvalitu životného prostredia Slovenska.

Hlavnými cieľmi novej koncepcie ochrany prírody a krajiny je:

- dosiahnuť stav prírody a krajiny zaručujúci zachovanie a ochranu biodiverzity a obnovu populácií voľne žijúcich rastlín a živočíchov,
- zabezpečiť zachovanie a obnovu krajinej rozmanitosti,
- zlepšiť postavenie ochrany prírody v spoločnosti a rozpracovať jej inštitucionálne zabezpečenie, vrátane vymáhania práva,
- zdôrazniť význam ochrany prírody a krajiny a potrebu investícií do tohto sektora, ktoré sa prejavia nielen v prospech prírody, ale aj pri rozvoji sociálnej a ekonomickej prosperity,
- zabezpečiť úspešné splnenie podmienok vstupu SR do Európskej únie v oblasti ochrany prírody.

Cieľom novodobej koncepcie ochrany prírody a krajiny na Slovensku je teda zabezpečiť rámec k prosperujúcej a trvalo udržateľnej spoločnosti prostredníctvom ochrany, obnovy, rozvoja a trvalo udržateľného využívania prírody a krajiny. Okrem tradičných cieľov ochrany a konzervácie prírodného dedičstva z dôvodov estetických, kultúrnych, vedeckých, sa nové trendy v ochrane prírody zameriavajú aj na utilitárne hodnoty prírody (ako sú ekologická stabilizácia, autoregulácia, zachovanie produkčnej schopnosti, využívanie genofondu, ochranné, hygienické a rekreačné účinky).

Ochrana prírody sa teda neobmedzuje len na typy prírodných biotopov a voľne žijúce organizmy, ale zohľadňuje aj ľudské aktivity. Mnoho hodnotných typov krajiny a biotopov je výsledkom napr. poľnohospodárskej činnosti a považuje sa za súčasť nášho prírodného a kultúrneho dedičstva. Ekologická stabilita a druhové bohatstvo tejto „kultúrnej“ krajiny sú však taktiež ohrozené v dôsledku opustenia alebo zmeny využívania územia a zástavbou. Udržiavanie hodnotných biotopov a krajinných typov vyžaduje vhodné manažmentové opatrenia.

Cieľom modernej environmentálnej politiky, často označovanej ako trvalo udržateľný rozvoj, je zachovanie vhodných **podmienok života človeka** ako biologického, sociálneho a ekonomického druhu (*antropocentrizmus*), ale zároveň aj vhodných podmienok života ostatných živých systémov - ekosystémov (*biocentrizmus*). Súčasná úroveň poznania totiž jednoznačne potvrdzuje, že podmienky života človeka sú udržateľné len vtedy, ak sa zachovávajú **podmienky života všetkých ostatných druhov**, čo vyžaduje zachovanie prirodzených funkcií a vzťahov všetkých - vrátane neživých - zložiek krajinej sféry (*geobiocentrizmus*). Preto sa všetky prírodovedecké koncepcie podporujúce takúto ekologickú politiku zameriavajú práve na vypracovanie princípov zachovania prirodzených funkcií a vzťahov v **geoeosystémoch**.

Teda novodobá koncepcia ochrany prírody vychádza z modelu ochrany reprezentatívnych geoeosystémov (REPGES). REPGES reprezentujú krajinné jednotky vyznačujúce sa určitou rôznorodosťou podmienok - rôzne geologické podložie, hydrologické, pedologické, klimatické, morfometrické podmienky, ktoré zároveň podmieňujú aj výskyt rôznych foriem ekosystémov a bioty t. j. foriem života.

TEORETICKO-METODICKÉ VÝCHODISKÁ

Hlavné piliere koncepcie ochrany prírody a krajiny sú odpovede na otázky:

I. Čo chrániť ?

- Rôznorodosť podmienok a foriem života

– biodiverzita, geokodiverzita, ekologická stabilita

- Krajina ako celok
 - Reprezentatívne geokosystémy SR (REPGES)
 - Chránené územia podľa NATURA 2000

II. Kde chrániť ?

- Územný systém ekologickej stability

– biocentrá a biokoridory, prelomenie bariér

- REPGES pre každý región - *regionálny princíp*
 - reprezentatívny výskyt pre každý typ geokosystému - *typologický princíp*

III. Ako chrániť ?

- Diferencované cieľové stavy
 - Diferencovaná ochrana – diferencovaný manažment
 - Integrácia ochrany prírody s trvalo udržateľným rozvojom – ÚSES, LANDEP, územné plánovanie

Podľa všeobecne uznávaných ekologických princípov druhy alebo spoločenstvá sú ohrozené v zásade

- ak podmienky na ich život sú nevhodné
- ak sa prejaví ich priestorová (geografická) izolácia (napr. Odum, 1975, 1977).

Z tohoto samozrejme vyplýva, že keď chceme zachovať maximálne možnú diverzitu živých systémov - *biodiverzitu* - musíme zachovať aj maximálne možnú diverzitu podmienok ich života, vrátane zabezpečenia priestorovej prepojenia týchto systémov. Tento princíp vyjadrujeme ako zachovania diverzity **podmienok aj foriem** života, ako zachovanie *geokodiverzity*.

Treba si uvedomiť, že ak zachováme podmienky pre živé systémy, zachováme aj živé systémy samé, ak podmienky nezachováme, živé systémy sa trvalo udržať nedajú. To isté platí aj o diverzite - t.j. zachovaním diverzity podmienok zachováme aj diverzitu foriem života. Opačne to neplatí.

Konkrétnymi objektami a nositeľmi geokodiverzity sú **geokosystémy**. Pre väčšinu geografov a geosystemológov je pojem geosystém komplexným vyjadrením reality krajinskej sféry. Pre mnohé ďalšie prírodovedné odbory, ako aj pre neodbornú verejnosť však praefix „geo-“ vyvoláva asociáciu len s neživou časťou krajinskej sféry, ba často len s geologickým podkladom. Preto pre odstránenie týchto pochybností pripúšťame aj možnosť použitia praefixu „geoeko-“ v rôznych pojmoch, ktoré zdôrazňujú obe stránky nedeliteľnej reality krajinskej sféry, a to abiotické podmienky aj živé systémy.

Východiskovým krokom stratégie zachovania diverzity podmienok aj foriem života (geokodiverzity) vo vyššie uvedenom zmysle je identifikácia a definícia tých geokosystémov, ktoré chceme zachovať (Bailey, 1995, Bunce, et al. 1996). Teda strategickým cieľom definovania reprezentatívnych geokosystémov je:

- určiť reprezentatívny geokosystém pre každú územnú jednotku na danej hierarchickej úrovni - regionálny princíp,
- určiť reprezentatívny výskyt pre každý typ geokosystému - typologický princíp,

Inými slovami:

- každá územná jednotka musí mať určený reprezentatívny geokosystém, ako aj
- každý typ geokosystému je niekde reprezentatívny (existuje územná jednotka, kde má daný

typ reprezentatívny výskyt).

Strategickým výsledkom tohoto postupu je, že reprezentatívne geokosystémy v každom regióne by mali byť deklarované za elementy kostry územného systému ekologickej stability ÚSES, t.j. podľa našej legislatívy za biocentrá, prípadne biokoridory a interakčné prvky. Napriek tomu, že ochrana prírody na Slovensku je aj v celosvetovom porovnaní na vysokej úrovni, čo do počtu, rozlohy aj kvality ochrany chránených území, po vypracovaní systémovej schémy reprezentatívnych geokosystémov a po jej porovnaní s chránenými územiami môžeme konštatovať, že ešte mnohé reprezentatívne geokosystémy chránené nie sú vôbec a hrozí im reálny zánik. Celkovo možno

konštatovať, že ešte stále prevláda ochrana „atraktívnych“ typov REPGES, ako sú najzaujímavejšie zriedkavé biotopy, exoty, esteticky pôsobivé spoločenstvá (napr. skalné spoločenstvá, krasové biotopy, vysokohorské biotopy) – aristokrati prírody.

Pre Slovensko bol vypracovaný systém reprezentatívnych potenciálnych geoeosystémov (REPGES) na nadregionálnej úrovni. Cieľom bolo vypracovať systémovú schému pre stratégiu ochrany diverzity podmienok a foriem života na úrovni štátu, inými slovami vypracovať zoznam, ktorý obsahuje všetky strategicky dôležité geoeosystémy SR.

Jednotlivé typy REPGES SR boli určené na základe:

- Zonálnych (bioklimatických) podmienok - v krajine ich vyjadrujú predovšetkým vegetačné pásma. Charakterizujeme ich podľa bioklimatických podmienok, ktoré sú komplexne vyjadrené v 9 zónach potenciálnej vegetácie.
- Azonálnych podmienok - primárne najmä kvartérno-geologického podkladu a reliéfu, druhotne pôdami a výškou hladiny podzemných vôd. Rozdelili sme ich na 37 typov.

V reálnej krajine sa spomínané podmienky prejavujú **komplexne**, nemožno ich oddeliť. Zonálne podmienky v regióne vôbec nemožno zmeniť, kým azonálne - pôdy, vodstvo a reliéf - možno vynaložením energie čiastočne zmeniť alebo ovplyvniť.

VÝSLEDKY

Na základe kombinácií azonálnych a zonálnych podmienok sme na území SR vyčlenili 120 typov REPGES. Typy REPGES majú charakter potenciálnych geoeosystémov, pretože sme ich vyčlenili na základe abiotických podmienok, ktoré predstavujú určitý potenciál ich rozvoja a sú charakterizované na základe potenciálnej vegetácie. Mnohé z REPGES boli výrazne zmenené, potenciálnu vegetáciu v nich nahradili agrocenózy, urbánne ekosystémy, prípadne sekundárne lesy. V súčasnosti v rámci projektu APVV-0240-7 *Model reprezentatívnych geosystémov na regionálnej úrovni* sa realizuje spracovanie REPGES pre jednotlivé regióny. Mierka spracovania je 1 : 50 000. Cieľom je špecifikácia jednotlivých REPGES pre nižšie územné jednotky, a to pre kraje a okresy SR na vyššej rozlišovacej úrovni, zodpovedajúcej mierke 1 : 50 000.

Súčasný stav využitia REPGES

Počas historického vývoja človek výrazne zasahoval do štruktúry REPGES, čo sa prejavovalo najmä výrazným záberom lesných ekosystémov (odlesňovaním) a ich premenou na poľnohospodársku, predovšetkým ornú pôdu. Výrazná intenzifikácia poľnohospodárstva nastala v čase kolektivizácie a socializácie. Znamenalo to odlesňovanie území, vysušovanie a rozorávanie pozemkov. Postupné pribúdanie ťažkej techniky spôsobilo likvidáciu zvyškov vegetácie, čím vznikla odlesnená, krajinnokoekologicky nestabilná, monotónna, intenzívne poľnohospodársky využívaná krajina.

Intenzifikácia poľnohospodárstva okrem výrazného odlesnenia krajiny spôsobila aj zánik niektorých REPGES, najmä v geografických regiónoch s priaznivými prírodnými podmienkami na rozvoj poľnohospodárstva s prevahou nížinového, rovinového reliéfu a výskytom najúrodnejších pôd, s priaznivými klimatickými podmienkami (teplou klímou).

Výrazné zásahy do prirodzenej štruktúry REPGES spôsobila aj urbanizácia a industrializácia. Negatívnym dôsledkom bol nielen záber plochy prirodzených ekosystémov, ale sekundárne aj produkcia znečisťujúcich látok, hlučnosť, prašnosť, radiácia a pod., čo ovplyvnilo prirodzený vývoj mnohých ekosystémov.

Z priestorového hľadiska patria k územiám s najpriaznivejšou ekologickou kvalitou horské oblasti s vysokým zastúpením prirodzených ekosystémov, naopak, najmenej priaznivú ekologickú kvalitu priestorovej štruktúry majú nížinné oblasti Podunajská rovina, Podunajská pahorkatina, Východoslovenská rovina, Juhoslovenské kotliny, Dolnomoravský úval, Považské podolie a pod., kde sú dominantným prvkom krajinnej štruktúry veľkoblukové plochy ornej pôdy, prípadne urbanizované areály. Nepriaznivú ekologickú kvalitu priestorovej štruktúry vykazujú aj kotliny (Zvolenská, Turčianska, Žilinská, Žiarska, Pliešovská a pod.), kde podiel ekostabilizačných prvkov neprevyšuje 30 % celkovej výmery.

Z hľadiska podielu prirodzených rastlinných spoločenstiev vykazujú nízke hodnoty aj regióny, ktoré síce majú vysoký stupeň lesnatosti, avšak ide o sekundárne lesy s výrazne zmeneným druhovým zložením - Považské podolie, Turzovská vrchovina, Podbeskydská vrchovina, Borská nížina, Horehronské podolie, Oravské Beskydy, Kozie chrbty, Moravsko-sliezske Beskydy a pod.

Nadpolovičnú väčšinu zastúpenia prirodzených ekosystémov má 13 REPGES, väčšinou lokalizovaných v horských ťažko dostupných oblastiach, najmä v Tatrách, Nízkych Tatrách, Veľkej Fatre, Branisku, Kremnických, Levočských a Skorušinských vrchoch, Oravských Beskydách, Oravskej Magure a pod.

Ochrana REPGES

Z hodnotenia ochrany REPGES podľa plošného podielu chránených území a podľa zastúpenia prvkov NATURA 2000 v rámci jednotlivých REPGES vo všeobecnosti vyplynuli nasledujúce skutočnosti:

- a) Z nížinových typov REPGES nie sú chránené napr. plošne dominantné, z ekologického, produkčného aj hospodárskeho hľadiska veľmi významné sprašové tabule a pahorkatiny, ani terasy a náplavové kužele. Na týchto typoch sa nachádzajú územia v 4. a 5. stupni ochrany len sporadicky, aj to často ani nie z dôvodu ochrany charakteristickej štruktúry daných typov, ale pre rôzne zvláštnosti a anomálie. Tento fakt vyplýva z toho, že ide o plochy poľnohospodársky intenzívne využívané, preto pre „klasickú“ ochranu prírody nezaujímavé.
- b) Z nížinových typov sú najčastejšie chránené typy REPGES mokradí, aluviálnych lesov, piesočných presypov a pláňav, ktoré sú tradične atraktívne pre ochranu prírody.
- c) Najmladšia vyhlásená CHKO sa rozprestiera na nížine (Dunajské luhy). Svedčí to o tom, že bývalý „nezáujem“ ochrany prírody o tieto územia je azda už minulosťou a ochrana prírody prechádza od tradičného prírodno-kultúrnohistorického k ekologickému prístupu.
- d) Zatiaľ žiadna samostatná kotlina nebola vyhlásená za chránené územie. Aj Oravská kotlina sa stala chránenou „vd'aka“ veľkorysému projektovaniu CHKO Horná Orava. Ostatné „chránené“ kotliny sa stali predmetom ochrany ako vedľajší produkt projektovania národných parkov, vd'aka legislatíve, ktorá ochranné pásmo NP zaraďuje do rovnakého stupňa ochrany ako CHKO. Aj tu však ide o vyššie položené kotliny. Vnútrohorské a vrchovinové kotliny (napr. Juhoslovenské kotliny) chránené nie sú. Kotliny sú však pre Slovensko mimoriadne dôležitými geografickými jednotkami.
- e) Vrchovinové a hornatinové typy REPGES sú včlenené do chránených území relatívne dobre. Tradične najrozsiahlejšie chránené sú krasové typy. V dôsledku veľkorysého vyhlasovania chránených území prakticky na celom obvode vonkajšieho karpatského oblúka sú veľmi dobre chránené aj flyšové typy REPGES vrátane bradlového pásma, bradlá sú chránené aj na úrovni 4. a 5. stupňa.
- f) Tradične dobre sú chránené aj typy REPGES vysočín a veľvysočín, a to na úrovni 3. stupňa ochrany (národné parky).
- g) Menej sú chránené typy REPGES nižších hornatín a vrchovín, plošinaté podvrchoviny a predhoria, pričom z ekologického hľadiska ide o plošne aj bioprodukciami veľmi významné územia.
- h) Podobná je situácia aj pri prvkoch NATURA 2000, kde je ochrana sústredená predovšetkým na atraktívne formy bioty – endemické, vzácne, ohrozené a pod. druhy, o čom svedčí veľmi vysoký prekryv so súčasťou chránených území.
- i) Výraznejšie disproporcie v prekryve so súčasťou chránených území predstavujú CHVÚ (prekryv 55,15 %), nakoľko mnohé sa viažu na vodné a mokradňové ekosystémy, hlavne vodné nádrže, rybníky a pod., ale aj na poľnohospodársku krajinu, čo spôsobuje, že viaceré z nich sa vyskytujú v regiónoch, ktoré doteraz neboli chránené.

Z regionálneho aspektu ochrany REPGES možno konštatovať, že:

- a) takmer celý obvod Eucarpatica a Intercarpatica je chránený v III. a II. stupni.
- b) takmer celý obvod Beschidicum occidentale je chránený v II. stupni

- c) z obvodu Praecarpatica sú chránené predovšetkým regióny v jeho západnej polovici
- d) prekvapivo slabý je chránený najmä región Slovenského rudohoria.
- e) veľmi sporo je chránený obvod Beschidicum orientale, ako aj obvody Matricum a najmä Eupannonicum, pričom tieto regióny sú ekologicky, produkčne aj hospodársky veľmi významné.

Úloha REPGES v ÚSES

Charakteristika typov reprezentatívnych geoeosystémov má slúžiť ako ekologicky podložený systémový základ **navrhovania nových chránených území** (vychádzajúci z analýzy nedostatočne chránených typov reprezentatívnych geoeosystémov) i systémového navrhovania **biocentier** územného systému ekologickej stability na regionálnej úrovni. Ako sme už spomenuli reprezentatívne geoeosystémy v každom regióne by mali byť deklarované ako prvky kostry územného systému ekologickej stability, t. j. podľa našej legislatívy biocentrá, podľa zahraničnej literatúry *core area* (Jongman, 1996; Nowicki et al., 1996).

Pri výbere REPGES prioritných z hľadiska ochrany prírody a krajiny a tvorby ÚSES sa treba zamerať na nasledujúce údaje (v uvedenom poradí):

- a) podiel chránenej plochy REPGES,**
- b) koeficient ochrany REPGES.**

Medzi REPGES bez chránených plôch a súčasne s nulovým koeficientom ochrany patria: vrchovinové planiny nerozlíšené s dubovo-hrabovými lesmi, planiny vo vulkanických hornatinách s jedľovo-smrekovými lesmi, hornatinové planiny nerozlíšené s bukovými lesmi a s jedľovo-smrekovými lesmi, sprašové tabule s dubovo-hrabovými lesmi, členité nižšie hornatiny na kryštalických horninách s jedľovo-smrekovými lesmi.

- c) celková plocha výskytu REPGES,**
- d) počet areálov výskytu REPGES.**

Treba sa zamerať predovšetkým na ochranu REPGES, s najmenším počtom areálov výskytu, teda tých, ktoré sa vyskytujú najmenej, a súčasne s najmenšou plochou výskytu - z tohto hľadiska je najohrozenejší REPGES členité flyšové vyššie hornatiny s kosodrevinou, k ďalším najohrozenejším patria hornatinové planiny nerozlíšené s kosodrevinou, krasové hornatinové planiny s jedľovo-smrekovými lesmi, planiny vo vulkanických hornatinách s jedľovo-smrekovými lesmi, členité vyššie hornatiny na pestrých mezozoických horninách s dubovo-cerovými lesmi, veľmi silno členité krasové svahy vo vyšších hornatinách s jedľovo-smrekovými lesmi a veľmi silno členité krasové svahy vo veľhornatinách s kosodrevinou.

Pri výbere prioritných území geoeologických regiónov z hľadiska ochrany prírody a krajiny sa treba zamerať na nasledujúce údaje (v uvedenom poradí):

- e) chránené plochy v geoeologických regiónoch,**
- f) koeficient ochrany v geoeologických regiónoch.**

Medzi geoeologické regióny s najnižším podielom chránenej plochy a najnižším koeficientom ochrany patria: Jablunkovské medzihorie, Šarišská vrchovina, Hornonitrianska kotlina, Ostrôžky, Ľubovnianska vrchovina, Ondavská vrchovina, Javorie, Levočské vrchy, Revúcka vrchovina, Pohronský Inovec, Žiar a Košická kotlina.

- g) koeficient ekologickej kvality priestorovej štruktúry**
- h) koeficient prirodzenosti rastlinných spoločenstiev**

Pri návrhoch ÚSES sa treba zamerať aj na posilnenie celkovej priestorovej stability jednotlivých REPGES a geoeologických regiónov. Pri výbere prvkov ÚSES treba uprednostňovať lokality s prirodzeným druhovým zložením, v prípade ich absencie treba navrhnuť vytvorenie nových lokalít s prírodnou vegetáciou tak, aby boli zastúpené všetky typy REPGES a aby v každom regióne bol zachovaný reprezentatívny typ geoeosystému. V súčasnosti je na území SR 6 REPGES, kde navrhujeme vytvorenie nových prvkov REPGES na lokalitách s prirodzenou vegetáciou a 6 typov REPGES, kde navrhujeme vytvoriť nové prvky ÚSES. Nové prvky ÚSES navrhujeme vytvoriť aj v 97 subregiónoch, z toho v 10 z nich ich treba realizovať novou výsadbou.

ZÁVER

Identifikácia a charakteristika typov reprezentatívnych geoeosystémov má slúžiť ako strategická schéma pre systémovo postavený plán zachovania reprezentatívnych podmienok a foriem života v našej krajine. Z praktického hľadiska by mal slúžiť ako ekologicky podložený systémový základ pre **navrhovanie nových chránených území** (podľa analýzy, aké reprezentatívne geoeosystémy sú nedostatočne chránené) ako aj na systémové navrhovanie **biocentier** regionálnej úrovne. Koncepcia REPGES je spracovaná na celoslovenskej úrovni, v zásade na úrovni mapovej mierky 1: 500 000. Vzhľadom k presnosti vstupných podkladov a miere generalizácie sú postačujúcim podkladom pre strategické koncepcné materiály spracúvané v celoslovenskom merítku napr. (Generel nadregionálneho územného systému stability, Koncepcia ochrany prírody...). Pre využitie týchto podkladov pri konkrétnych plánoch a projektoch súvisiacich s ochranou prírody a krajiny a územným rozvojom Slovenska je dôležité ich spresnenie a doplnenie na úrovni mierky 1:50 000, čo teraz prebieha v rámci realizácie spomínaného projektu APVV. Podrobnosť zodpovedajúca tejto mierke je nevyhnutná pre väčšinu priestorovo-plánovacích dokumentácií spracúvaných na regionálnej a lokálnej úrovni.

Práve spracovanie týchto vysoko špecifických častí spôsobuje značné problémy, zhotoviteľom príslušných štúdií, ktorí sú profesijne často odlišne zameraní a v konečnom dôsledku to znižuje kvalitu a využiteľnosť dokumentácií.

- Spracovaním REPGES v mierke 1: 50 000 vzniká celoslovenský podklad pre územnoplánovacie dokumenty spracovaný jednotnou metodikou a na základe jednotných vierohodných podkladov. Tieto podklady budú poskytované spracovateľom priestorovo-plánovacích dokumentácií, čím odpadne nutnosť financovať opakovane spracovanie tejto časti dokumentácií,
- Takisto sa odstráni nekompatibilita spracovania dokumentácií,
- REPGES sa stanú súčasťou databázy Krajinoekologickej základne IMK,
- Vytvoril sa podklad pre hodnotenie ekologickej stability a odborný podklad pre spracovanie projektov pozemkových úprav.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. AGENDA 21.,1992: United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro (United Nations), A/Conf. 151/ 4.
2. ATLAS SSR, 1980, Geografický ústav SAV, Bratislava.
3. BAILEY, R.G., 1995: Description of the ecoregions of the United States. 2nd ed. rev. and expanded. Misc. Publ. No. 1931 (rev.). Washington DC.USDA Forest service. 108 pp.
4. BIOTOPY SLOVENSKA. Príručka k mapovaniu a katalóg biotopov. ÚKE SAV, Bratislava, 192 pp.
5. BUNCE, R.G.H., WATKINS, J.W., BRIGNALL, P., ORR, J., 1996: A comparison of the environmental variability within the European Union. In: Jongman, R.H.G. (Ed.): Ecological and landscape consequences of land use change in Europe ECNC publication series on Man and Nature, Volume 2, ECNC, Tilburg
6. CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY. United Nations Conference on Environment and Development, Earth Summit, Rio de Janeiro July 3rd-12th 1992
7. JONGMAN, R.H.G., 1996: Research priorities: scientific concepts and criteria. In: Perspectives on ecological networks. European Centre for Nature Conservation, series Man and Nature, vol. 1., chapter 14, p.151 - 160.
8. JURKO, A., 1990: Ekologické a socioekonomické hodnotenie vegetácie. Príroda, Bratislava. 195 pp

RUSKO, M. – BALOG, K. [Eds.] 2008:
Manažérstvo životného prostredia 2008 ▼▲▼ Management of Environment '2008
Zborník z VIII. konferencie so zahraničnou účasťou konanej 5.-6.12. 2008 v Bojniciach
Proceedings of the International Conference, Bojnice, December 5 - 6, 2008.
Žilina: Strix et VeV. Prvé vydanie. ISBN 978-80-89281-34-3.

9. MIKLÓS, L. A KOL., 1990: Ekologický generel ozelenenia poľnohospodárskej krajiny SR. I. časť. Krajinnoeekologické podmienky. Ekologická štúdia. ÚKE SAV, Bratislava-Nitra, 150 pp.
10. NOWICKI, P., BENNET, G., MIDDLETON, D., RIENTJES, S., WOLTERS, R., (EDS.), 1996: Perspectives on ecological networks. European Centre for Nature Conservation, series Man and Nature, vol. 1., 192 pp.
11. ODUM, E.P., 1975: Ecology: The Link Between the Natural and the Social Sciences. Second edition. Holt Rinehart and Winston, London-New York-Sidney-Toronto. pp. 244.
12. ODUM, E.P., 1977: Základy ekologie (Fundamentals of Ecology - Czech translation). Academia, Praha, 733 pp.
13. THE PAN-EUROPEAN BIOLOGICAL AND LANDSCAPE DIVERSITY STRATEGY. 1995, Council of Europe, UNEP, ECNC, 50 pp.

Príspevok je výsledkom riešenia projektu APVV-0240-7 Model reprezentatívnych geoeosystémov na regionálnej úrovni

ADRESA AUTOROV:

RNDr. Zita IZAKOVIČOVÁ, PhD., Ústav krajiny ekológie SAV, Štefániková 3, P. O. BOX. 254, 814 99 Bratislava, e-mail: Zita.Izakovicova@savba.sk

Prof. RNDr. László MIKLÓS, DrSc. Ústav krajiny ekológie SAV, Štefániková 3, P. O. BOX. 254, 814 99 Bratislava, e-mail: Laszlo.Miklos@nrsr.sk

RECENZENT:

RNDr. Miroslav Rusko, PhD., MTF STU Trnava, Katedra environmentálneho a bezpečnostného inžinierstva, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika, E-mail: mirorusko@centrum.sk